

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
за дисертационния труд на **КРИСТИНА ДИМИТРОВА МЕРДЖАНОВА**
докторант Нов български университет
в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
на тема:

МЕТОДИТЕ НА ТАНЦОВАТА ТЕРАПИЯ ЧРЕЗ СЪВРЕМЕННИЯ ТАНЦ ЗА САМОУСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ЛИЧНОСТТА

с научен ръководител: доц. д-р Анна Пампулова
за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Биографични данни

Кристина Мерджанова завършва последователно 90 СОУ, гр.София, Национална професионална гимназия по полиграфия и фотография, гр.София и Нов български университет, програма „Танцов театър” (бакалавър) и специалност: „Музика и танц“ хореограф на съвременния танц (магистър). Тя е активен млад изпълнител-танцьор и хореограф. В периода 2001-2023 **участва в 18 workshop-а** на известни имена като Milos Isailovic, Charise Renouf, Emanuela Campiciano and Gino Labate – Barcelona Ballet Project (Spain), Жан-Филип Дюри (Франция), Ateneo della Danza (Италия), Юри Коняр и Матей Кейжар (Словения), Dalija Acin, Serbia and Montenegro и др. **Участва в професионални театрални представления:** (2015) „20 стъпки“ – хореограф на дует включен в спектакъл по случай 20 години съвременен танц в България; (2004) „Те му казаха” – хореограф: Татяна Соколова и Росен Михайлов, театър „Зад канала”, Международен фестивал в Бургас, театър „Адриана Будевска”; (2003) „Незасята нива” – хореограф: Елисавета Йорданова, НДК зала 2 и др. Печели наглади самостоятелно и като педагог-хореограф със своите възпитаници. От 2005 година е хореограф в спортен клуб „ДМ“, където обучава деца от 5 до 18 години в стилове: балет, джаз, шоу денс, съвременен танц, контакт-импровизация, спортни танци и т.н. Членува към БСТФ от 2006 до 2014 в Българска спортна танцова организация като хореограф, танцьор и съдия, член на IDO (International Dance Organization). Връчени са й Почетни грамоти за развитие на съвременния танц в България от конкурси: „Път на славата“, „Утринна звезда“, „Кръстопът на Музите“, „Orfeo in Italy” и т.н.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден и насочен към защита на заседание на департамент „Музика“. Съдържа увод, четири глави¹, заключение, ползвани източници (20 на брой), приноси Приложение: Снимков материал, с общ обем от 203 стр., включително таблици, снимки, графики. В приложената към дисертацията автобиография се вижда активността на Кристина и нейната многопосочна работа като танцьор, хореограф и педагог.

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Цел на дисертацията е да се проучи и анализира ползата и нуждата от танцовата терапия като се представят разнообразни изследвания на учени, психолози, терапевти и се приложи на практика (апробира) наученото. **Предмет на изследването** са различните

---

¹ I. Понятия за Автентично движение (1.1. Мери Старкс Уайтхаус. 1.2. Джанет Адлър. 1.3. „Седемте източници на движение-движения, идващи от първичното безсъзнателно“. 2. Значение за кодиране и интерпретиране на движението. 3. Портрет на КМР. 3.1. Заключениета на Дарвин. 3.2. Ползи от танца при децата. 4. Рудолф фон Лабан. 5. Анализи на KStenberg Motion Movement Profile – КМР) II. Танцова терапия – ДМТ и видове терапии (1. Изразително движенчески метод (EMP). 2. American Dance Therapy – Американската асоциация за Танцова терапия. 3. Танцът като терапия. 4. Пресъздаване на автентична връзка със себе си. 5. Практика и терапия. 6. The school for body-mind centering. 7. Образователен процес. 8. Сърцето като център на дишане. 9. Терапия чрез дишане) III. Проект: Практическа приложимост на Танцовата терапия при работа с деца (1. Изследване на практическата приложимост, цели, методи и ползи от поставените задачи на деца в различна възраст. 2. Резултати от практическата приложимост на намерения и цели при разработка на конкретни задачи с участниците в изследването) IV. ДМТ и развитието и сега

танцови движения и тяхното осъществяване чрез специфични техники на духа и мисълта, което би могло да бъде средство за самоусъвършенстване на личността. **Обект на изследване** е танцовата терапия. Според докторантката, прилагайки я, ние анализираме и опознаваме себе си, самолекуваме тялото и душата си. **Основната хипотеза** е, че танцовата терапия и движението (от ембрионално състояние до зряла и напреднала възраст), са важна и необходима връзка между тялото и душата, което е от голямо значение за преоткриване и самоусъвършенстване на личността ни. **Основните поставени задачи** са: Да се проследи историята на танцовата терапия от нейното създаване до днес. Да се представи разнообразна информация от различни статии, книги, издания с цел обогатяване на знанията и развитието на танцовата терапия у нас, което е част от доказателствата за ползата от научната разработка. Да се опишат и анализират различни гледни точки, знания, открития на учени, психолози и специалисти в областта на танцовата терапия. Да се предостави информация за част от центровете, които в предлагат различни специализирани обучения по танцова терапия. Да се поставят конкретни задачи (импровизационни методи при работа с деца), които могат да докажат (чрез анализ) преодоляването на проблеми в: общуване, израз на нужди, чувства, информация за обектни връзки, развитие, супер его, защитни механизми, динамика и анализ на личността. При поставените задачи на децата в различна възраст да се изследва помага ли танцовата терапия и какви са ползите от нея.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Връзката на емоциите и тялото ни е непрекъсната и изключително важна, за да сме здрави. Движението и танцът са едни от първите начини на общуване. *„Движението и танцът ни развиват не само на физическо ниво, а в много голяма степен и със същата важност и духовно.“* (цитат от дисертацията) Кристина Мерджанова разглежда танца, не като средство за създаване на художествен образ, а като начин за постигане на хармония между тялото и ума. Проследява връзката между танцовата терапия и психосоматиката, взаимодействието между поведението (мисли, чувства, действия) и телесната болест и физическите неразположения.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

Научният поглед върху танцовата терапия и методите ѝ като средство за подпомагане на различни заболявания, при работа с възрастни хора и деца (както и деца със СОП), би допизнесъл да се изследва ползата и значението от движението в частност и *автентичното движение*. Центровете, където днес се прилагат и практикуват тези методи, извън България дават добри резултати. Хората търсят все повече удобството, като по този начин се обездвижват, което в комбинация с лошата храна, мръсния въздух и ежедневиия стрес водят до все повече заболявания. Може би танцовите движения и танцовата терапия са част от пъту за преодоляването смята докторантката и прави опит уверено да го докаже. *„Автентичното движение е метод за активно въображение в движение.“* (цитат) Ползи от танца при децата (според текстове в дисертацията): *„танцът развива въображението и подпомага невербалното общуване; учи и дава възможност на децата да се движат свободно и органично и чрез това движение да пресъздават различни истории и сюжети; танцът е изключително важен при общуването, той е невербална комуникация между нас и публиката, а също и между нас и партньора или между нас и партньорите; танцът е свобода на изразяване, а знанията за движението, които натрупват децата, изучавайки определен стил или различни стилове танци, им помагат при общуването и себеизразяването; служи за освобождаване на тялото и превъзможване на травматични спомени и ситуации; танцът и Танцовата терапия са изследвани от много специалисти и са доказани като терапевтични средства при много деца, възрастни и пациенти с безспорни ползи описани в много книги, публикации и материали.“*

Смятам, че докторантката има сериозни изследвания, анализ и изводи. Чрез труда тя доказва своята теза убедително и се е справила със задачата си.

Коректност при цитирането на представителен брой автори

Кристина Мерджанова е коректна в своите цитирания.

Приноси на дисертационния труд

Бих представила приносите на дисертацията по следния начин:

1. В Дисертацията се проследява историята на танцовата терапия от нейното създаване до днес, което е важно за региона и България. Представената разнообразна информация от различни статии, книги, издания с цел обогатяване на знанията и развитието на танцовата терапия у нас ще е важно за последващи научни търсения и изследвания, както и за практиците в областта. Трудът може да послужи за основа на бъдещи книги и наръчници по психология и развитие на деца, предназначени за учители, родители и любители.
2. Докторантът е описал и анализирал различни гледни точки, знания, открития на учени, психолози и специалисти в областта на танцовата терапия. Трудът може да обогати знанията на студенти по психология, семиотика, комуникация, лингвистика, креативни арт терапии, кинезиология, танци, драма и детско развитие.
3. Изследването дава информация за част от центровете, които в предлагат различни специализирани обучения. Споделя използвани литературни издания и линкове, към които интересуващият се може да се насочи за допълнителна информация и търсене или намиране на статии, книги и нови проучвания в областта на танцовата терапия.
4. Изследването може да послужи на преподаватели и танцови хореографи и терапевти в детски градини, училища (за интегриране на деца със СОП и при работа в екип), различни курсове и групи за взаимопомощ, тиймбилдинги, здравни центрове и т.н. Описаните задачи в труда (глава III) може да се използват за анализ на проблеми и преодоляването им в: общуване, израз на нужди, чувства, информация за обектни връзки, развитие, супер его, защитни механизми, динамика и анализ на личността.
5. Научното изследване доказва важността на движението (от ембрионално състояние до зряла и напреднала възраст), подчертава връзката на тялото с душата, набляга за значението на движението за преоткриването и самоусъвършенстването на личността ни. Научните изводи и поставените рамки на изследването могат да послужат за последващо развитие в области, свързани с практиката *биохакинг* и на изследвания за удължаването на живота.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на дисертацията.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Не познавам лично Кристина Мерджанова. Но то автобиографията ѝ, както и от тази дисертация личи нейната активност, отдаденост на танца и желание за откриване на нови полета и духовни практики.

Публикации по темата на дисертационния труд

Кристина Мерджанова е представила 2 публикации, свързани с темата на докторантурата:

Мерджанова, Кристина. *Проект: практическа приложимост на танцовата терапия при работа с деца.* В: Млад научен форум за музика и танц – докторантска конференция с международно участие, сб. 18, НБУ, 2024.

Мерджанова, Кристина. *Dance/Movement therapy (DMT) и развитието ѝ сега.* В: Млад научен форум за музика и танц – докторантска конференция с международно участие, сб. 18, НБУ, 2024.

Тя е представила и достатъчно сценични и практически проекти, свързани с работата и върху докторската разработка, които приемам за вид публикации.

В заключение на това СТАНОВИЩЕ ще завърша със следната оценка:

Дейността на докторантката отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България.

Дисертационният труд на **Кристина Димитрова Мерджанова**, докторант в НБУ – София, на тема: **МЕТОДИТЕ НА ТАНЦОВАТА ТЕРАПИЯ ЧРЕЗ СЪВРЕМЕННИЯ ТАНЦ ЗА САМО-УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ЛИЧНОСТТА**, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както и публикациите/творческите изяви, смятам напълно достатъчни, за да дам своята положителна оценка и да предложа на уважаемото научното жури да **присъди образователната и научна степен „доктор“** по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на **Кристина Мерджанова**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

7.4.2024, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова